

SKÖTSELPLAN FÖR BOKENÄS NATURRESERVAT

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med Bokenäs naturreservat är att bevara och utveckla den värdefulla livsmiljön äldre naturskogsartad bokskog i ett gynnsamt tillstånd. Strukturer som död ved och gamla grova träd ska förekomma i för livsmiljön gynnsam omfattning. Typiska växt- och djursamhällen och arter inom området ska ha gynnsamt tillstånd. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Beskrivning av området

Bokenäs naturreservat är beläget på Värnanäs gods cirka 3 mil söder om Kalmar. Reservatet är 1,1 hektar stort och ligger i ett större bokbestånd som sträcker sig längs kusten norr om den gamla mangårdsbyggnaden Näset. Reservatet består av bokskog av ris-kruståteltyp samt bokskog av lågört-typ.

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Bokenäs
Objektnummer	0802001
Skyddsform	Naturreservat
Län	Kalmar
Kommun	Kalmar
Fastigheter	Del av Värnanäs 2:1
Servitut	Vägservitut till förmån för angränsande fastighet Värnanäs 2:3
Totalareal (ha)	1,1 ha
Landareal (ha)	1,1 ha
Areal produktiv skogsmark (ha)	1,1 ha
Naturtyper, naturvårdsregistrets indelning:	Areal (ha)

Ädellövskog	1,1 ha
Vegetationstyper enligt Nordiska Ministerrådets indelning (ViN):	Areal (ha)
Boskog av ris-kruståtel-typ (<i>Fagus sylvatica-Deschampsia flexuosa-Vaccinium myrtillus</i> -typ 2221)	0,5
Boskog av lågört-typ (<i>Fagus sylvatica-Lamiastrum galeobdolon-Melica uniflora</i> -typ 2222)	0,6
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Naturskogsartad boskog
Strukturer	Gamla och/eller grova bokar Död ved som t.ex.: grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. i olika nedbrytningsstadier.
Växt- och djursamhällen	Lavar, mossor, svampar, insekter och landmollusker

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Bokenäs naturreservat utgör en del av ett större bokbestånd på Värnanäs gods. Värnanäs gods har en lång historia som bruksmiljö och det var här som Sveriges första ”såpebruk”, Wårnaby bruk, kom att anläggas på 1600-talets senare hälft. Wårnaby bruks främsta uppgift var att förse Stockholm med såpa, en uppgift som ansågs väl lämpad för dessa bygder. Förutsättningarna för ett såpebruk var mycket goda eftersom såpan vid denna tid tillverkades av talg, kalk och pottaska. Talg tog man från boskapen som det fanns rikligt av och pottaskan framställdes genom att bränna lövträd, främst ek och bok. Pottaska hade sedan länge framställts i området och var en stor exportvara redan innan bruket anlades. Boken var det trädslag som gav den bästa pottaskan och var därför ett vanligt inslag i de betade lövskogarna. Bok och ek var vid den här tiden och en bit in på 1800-talet Kronans träd och träden fick endast huggas efter att ha blivit utsynta av jägmästare och nämndemän.

Bok har förmodligen alltid funnits i detta område, både naturligt och planterad för att säkra brukets pottaskeframställning. Det beskrivs att man ofta eldade ”torra och halvrudda bokar, som för ändamålet utsynta av skogsvaktare”, något som tyder på att det hela tiden funnits äldre grova bokar i området. Enligt en karta från 1656 över Värnanäs framgår att godset till största delen bestod av olika typer av beteshagar och där flertalet var trädklädda betesmarker, så även det område som

Bokenäs ligger inom idag. På en karta från 1917-18 hör fortfarande reservatsområdet till en betad lövskog och godset utgörs fortfarande främst av mosaikartade hagmarker. Såpframställningen upphörde i slutet på 1700-talet men bruket fortsatte med annan inriktning som oljeslageri och bränneri. Även lyckade experiment med att göra matolja av bokollon genomfördes.

Än idag har Värnanäs gods kvar sin karaktär av varierande hagmarker där grova träd, främst ek och bok utgör ett tydligt inslag i landskapet. Bokskogen betas dock inte längre. Bokskogen runt reservatet brukas istället som produktionsskog i form av skärmställningar och luckhuggningar. Självföryngringen är god och skogen ger en bra avkastning.

Bokarna i reservatet är relativt jämnåldriga men närmast vattnet i reservatets östra del finns några grova bokar och en del död ved kvar i form av torrakor och en stor låga. Reservatets historia är dåligt dokumenterad och de grova träd som ursprungligen fredades 1921 finns till synes inte kvar. Eventuellt kan också viss gallring ha skett under 1900-talet. Idag är de flesta av bokarna mellan cirka 70-100 år gamla och några troligtvis upp emot 120 år.

2.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Det finns inga registrerade fornlämningar inom området. Det är dock inte omöjligt att det i eller i anslutning till området kan finnas spår av bebyggelselämningar, äldre vägdragningar, hägnadsrester eller bränningsplatser från Wårnaby bruks storhetstid på 16- och 1700-talet.

2.4. Biologiska bevarandevärden

Bokskogen i Bokenäs utgörs av två typer av bokskog. Terrängförhållanden och markbeskaffenhet skiljer sig åt mellan den västra och östra delen genom att den västra delen av reservatet är belägen något högre än den östra. I den västra delen är det en något blockrikare morän och markens något torrare och mer näringsfattiga beskaffenhet gör att fältskiktet är mycket sparsamt.

Vegetationstypen utgörs av bokskog av ris-kruståteltyp. Bitvis saknas nästan fältskiktet helt och de vanligaste arterna som förekommer i den här vegetationstypen är kruståtel, ekorrhår, vitsippa och kvastmossa. På stenarna växer cypressflåta. I den här delen av reservatet är föryngringen av bok och buskskikt sparsamt.

Från den västra delen sluttar marken svagt öster ut ner mot vattnet och vegetationen övergår till en något mer näringsrik bokskog av lågört-typ. Marken är här fuktigare och fältskiktet mer artrikt. De vanligaste arterna är vitsippa, hässlebrodd, buskstjärnblomma, lundgröe, harsyra, skogsbingel, stinksyska och hallon. Även vildkaprifol, skogsviol, skogsbråken, skogssallat och liljekonvalj förekommer. Föryngringen av bok är mer riklig och bitvis finns uppslag av andra trädslag som ask, rönn och hassel. Här finns också ett inslag av ek i trädskiktet. Närmast vattnet växer även björk, asp, al och vide jämte buskage av slån. Boken i den här delen av reservatet närmast vattnet är lite äldre och här finns också de högsta värdena i form av torrakor och lågor av grov bok, varav flera är be vuxna med tickor.

2.5 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden består av sandsten och jordarten utgörs i huvudsak av en normalblockig sandig morän.

2.6 Bevarandevärden för friluftslivet

Bokenäs naturreservat är beläget strax öster om Värnanäs gård, alldeles intill kusten. Under tidig vår och försommar kan man som besökare uppleva bokskogens rika vårbloomning. I reservatet finns högstubbar och lågor av gammal bok där olika arter av mossor, lavar och svampar växer.

3. Generella råd och riktlinjer

Bokenäs naturreservat är skyddat för att kunna erbjuda livsmiljöer för alla de arter som är beroende av gammal bokskog med tydligt inslag av död och döende bok. Observera att den döda veden därför är mycket värdefull och lätt kan förstöras om den flyttas eller hanteras ovarsamt. Träd som fallit eller hotar att falla över vägen får avverkas. Trädet bör inte upparbetas mer än nödvändigt och veden ska därefter flyttas in i skogen i reservatet.

Alla eventuella granuppslag bör omgående röjas bort.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i två skötselområden: bokskog samt friluftsliv.

4.1 Skötselområde 1: Bokskog (1,1 ha)

Beskrivning:

Bokskogen utgör ett skötselområde och består av naturtyperna bokskog av ris-kruståtel-typ samt bokskog av lågört-typ.

Bevarandemål:

- Skötselområdet skall utvecklas till följande Natura 2000-naturtyper i en gynnsam bevarandestatus:
 - Näringsfattig bokskog, 9110, 0,5 ha
 - Näringsrik bokskog, 9130, 0,6 ha

För att uppnå en gynnsam bevarandestatus ska:

- Andelen gammal bok öka. I området ska det finnas minst 10 boken med en ålder över 130 år.
- Relationen död/levande ved ska öka och på sikt uppnå förhållandet 1 till 5.
- Arter typiska för naturtyperna näringsfattig- och näringsrik bokskog skall förekomma i området.

Skötselåtgärder:

En inventering med avseende på kryptogamer och insekter är önskvärt. Bokskogen skall i princip lämnas för fri utveckling i väntan på att inventeringar utförs som sedan skall utgöra underlag för eventuella åtgärder. Gran som uppkommer inom reservatet skall röjas bort i ett tidigt stadium. I dagsläget utgör dock gran inget problem. Om andra trädslag som t.ex. ask och asp skulle konkurrera med boken bör de också röjas bort på ett sådant sätt och i sådan utsträckning att det inte påverkar de värdefulla bokarna negativt.

Åtgärder som till exempel nyskapande av död ved kan efter att inventeringar utförts visa sig vara nödvändigt för att exempelvis tillgodose sällsynta och hotade arters livsmiljökrav. Toppfuggning, skapande av lågor, friställning av bok och/eller ringbarkning av bok kan då vara aktuell för att påskynda uppkomsten av torrträd, högstubbar och grova bokar. Åtgärderna skall utföras i samråd med entomologisk och kryptogamkunnig expertis. Ett flerskiktat trädskikt ska eftersträvas där den undre skikthöjden är högst ½ av den övre.

Träd som fallit eller hotar att falla över vägen får avverkas och placeras på annat ställe inom reservatet. Trädet bör inte upparbetas mer än nödvändigt.

Området får hävdas genom ett extensivt bete på ett historiskt traditionellt sätt om sådana önskemål finns.

4.2 Skötselområde 2: Friluftsliv

Beskrivning:

Reservatet kan nås genom att ta grusvägen från parkeringen vid gården ner mot havet. Observera att grusvägen är avstängd för biltrafik. Efter cirka en kilometer svänger vägen vänster och fortsätter norrut. Efter ett par hundra meter börjar reservatet, strax efter vägbommen. Grusvägen delar reservatet i två delar. I anslutning till reservatets sydvästra och västra gräns löper Kalmarsundsleden. Öster om Bokenäs ligger naturreservatet Värnanäs skärgård. Idag saknas gränsmarkeringar samt informationsskyltar i reservatet.

Bevarandemål:

Det övergripande målet för friluftslivet är att området ska kunna nyttjas för rekreation och naturupplevelser i den mån detta inte strider mot de biologiska bevarandevärdena.

- Minst en väl underhållen informationsskylt med beskrivning av reservatet ska finnas.
- Reservatet ska vara gränsmarkerat.
- Alla ska ha möjlighet att känna till var reservatet ligger.
- Information om reservatet ska finnas på länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder:

Reservatets gränser markeras och minst en informationsskylt placeras i anslutning till reservatet.

5. Bränder och brandbekämpning

Bränder som uppkommer inom området ska släckas enligt gällande lag.

6. Jakt

Några inskränkningar i jakten föreligger inte inom reservatet.

7. Uppföljning

7.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var och när åtgärder utförts, vem som utfört åtgärderna, kostnad samt finansiering.

7.2 Dokumentation och inventeringar

Länsstyrelsen ansvarar för att biologisk dokumentation och inventeringar utförs.

7.3 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning sker så att bevarandemålen för reservatet uppnås.

Uppföljning ska ske i reservatet bl.a. avseende:

- Mängden död ved
- Antalet gammal grov bok

8. Kostnader och finansiering

Åtgärder som t ex röjning, topphuggning, skapande av lågor och/eller ringbarkning av bok, framställning och utplacering av informationsskyltar, utmärkning av reservatets gräns, dokumentation, inventeringar, tillsyn och uppföljning bekostas av staten.

9. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Priori- tering
Gränsmärke- ring	Hela reservatet	Förvaltaren	1
Informationstavlor	Se skötselplane- karta	Förvaltaren	1
Uppföljning av skötselåtgärder	Hela reservatet	Förvaltaren	1
Uppföljning av bevarandemål	Hela reservatet	Förvaltaren	1
Bortröjande av konkurrerande trädslag	Hela reservatet	Förvaltaren	1

Prioritering: 1. Högst, 2. Hög, 3. Lägre

Bilagor

3.1 Skötselplanekarta

3.2 Vegetationskarta